

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-34>

УДК 657.1

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

FINANCIAL STATEMENTS AS AN ELEMENT OF THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Добровольська Олена Володимирівна

доктор економічних наук, професор,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4159-8446>

Кравченко Микола Володимирович

доктор економічних наук, професор,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6942-0914>

Даніленко Олена Володимирівна

студентка,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4445-1332>

Dobrovolska Olena, Kravchenko Mykola, Danylenko Olena
Dnipro State Agrarian and Economic University

У статті розглянуто фінансову звітність, як сукупність форм звітності, складених на підставі даних фінансового обліку з метою надання користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства, а також зміни в його фінансовому стані за звітний період в зручній та зрозумілій формі для прийняття цими користувачами ділових рішень. Метою статті стало формулювання ролі фінансової звітності підприємств в умовах сьогодення, розкриття проблемних аспектів цього питання і визначення перспектив її розвитку. Звітність становить основу інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства, сприяє уніфікації вихідної інформації. Фінансова звітність необхідна також для впровадження єдиного розуміння звітних показників зовнішніми, в тому числі зарубіжними, споживачами. В процесі прийняття якісних управлінських рішень менеджерами підприємств водночас якісно трансформується роль та значення фінансової звітності цих підприємств. Фінансова звітність постає ключовим чинником інфраструктури ринкової економіки, прозорим важелем комунікації. Завдяки цьому менеджери на будь-яких рівнях в змозі впроваджувати стратегію та тактику розвитку підприємства, яке вони очолюють.

Ключові слова: фінансова звітність, інформаційне забезпечення, користувачі фінансової звітності, управління підприємством.

В статье рассмотрена финансовая отчетность как совокупность форм отчетности, составленных на основании данных финансового учета с целью предоставления пользователям обобщенной информации о финансовом состоянии и деятельности предприятия, а также изменения в его финансовом состоянии за отчетный период в удобной и понятной форме для принятия этими пользователями деловых решений. Целью статьи стала формулировка роли финансовой отчетности предприятий в современных условиях, раскрытие проблемных аспектов этого вопроса и определение перспектив ее развития. Отчетность составляет базу информационного обеспечения анализа денежного состояния компании, способствует унификации исходной информации. Финансовая отчетность также необходима для внедрения единого понимания отчетных показателей внешними, в том числе зарубежными, потребителями. В процессе принятия качественных управленческих решений менеджерами предприятий одновременно качественно трансформируется роль и значение финансовой отчетности этих предприятий. Финансовая отчетность выступает ключевым фактором инфраструктуры рыночной экономики, прозрачным рычагом коммуникации. Благодаря этому менеджеры на любых уровнях могут внедрять стратегию и тактику развития предприятия, которое они возглавляют.

Ключевые слова: финансовая отчетность, информационное обеспечение, пользователи финансовой отчетности, управление предприятием.

The article considers financial reporting as a set of reporting forms compiled on the basis of financial accounting data in order to provide users with generalized information about the financial condition and activities of the enterprise, as well as changes in its financial condition during the reporting period in a convenient and understandable form. solutions. The purpose of the article was to formulate the role of financial reporting of enterprises in today's conditions, to reveal the problematic aspects of this issue and to determine the prospects for its development. Reporting is the basis of information support analysis of the financial condition of the enterprise, contributes to the unification of source information. Financial reporting is also necessary to introduce a common understanding of reporting indicators by external, including foreign, consumers. In the process of making quality management decisions by managers of enterprises at the same time qualitatively transforms the role and importance of financial reporting of these enterprises. In addition, financial statements are a link between the enterprise and the external environment. The purpose of the enterprise's reporting to external users in market conditions is to obtain additional financial resources in the financial markets. The responsibility for ensuring an effective link between the company and the financial markets lies with the financial managers of the top management of the company. Since the decisions of external users, other things being equal, are made on the basis of a limited range of financial statements, these indicators are the focus of the financial manager and are the final step in assessing the impact of management decisions on the financial condition of the enterprise. Among the external users of financial statements there are two groups: users who are directly interested in the activities of the enterprise and users who are indirectly interested in it. Financial reporting is a key factor in the infrastructure of a market economy, a transparent lever of communication. Thanks to this, managers at all levels are able to implement the strategy and tactics of enterprise development, which they lead.

Keywords: financial reporting, information support, users of financial statements, enterprise management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фінансовою звітністю є комплекс звітних форм, які сформовані за даними фінансового обліку з ціллю допомоги користувачам узагальнити інформацію щодо фінансового стану та діяльності підприємства, а водночас показати зміни фінансового стану підприємства у звітному періоді в придатному та дохідливому вигляді задля ухвалення тими ж користувачами ділових пропозицій.

Звітністю вважають облікові підсумовування, що дозволяють здійснити аналіз господарської діяльності. Процес обліку у будь-якого підприємства довершується складанням звітності базуючись на акумулюванні поточних даних задля обчислення економічних показників, потрібних менеджменту підприємства. Звітність становить основу інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства, сприяє уніфікації вихідної інформації. Фінансова звітність необхідна також для впровадження єдиного розуміння звітних показників зовнішніми, в тому числі зарубіжними, споживачами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фінансова звітність в усі часи займає та буде займати головну увагу науковців та практиків, в зв'язку з тим, що завдяки показникам фінансової звітності з'являються підстави для прийняття управлінських рішень. Беззаперечним є те, що фінансова звітність вважають вихідним продуктом бухгалтерського обліку. Вагомий внесок в опрацювання теоретичних, організаційно-методичних й методологічних доміант в процес підготовки фінансової звітності та постійного його удосконалення внесли когорта відомих вітчизняних нау-

ковців, таких, як Л.Б. Баранник, М.І. Бондар, Л.М. Біла, Ю.А. Верига, М.В. Корягін, П.О. Куцик, В.Я. Плаксієнко, В.В. Резникова, В.Ю. Світлична та інші.

Метою статті є формулювання ролі фінансової звітності підприємств в умовах сьогодення, розкриття проблемних аспектів цього питання і визначення перспектив її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» надає таке пояснення про фінансову звітність: «Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [2].

Ознайомившись з теоретичними напрацюваннями облікової науки, нами представлено головні пояснення «фінансової звітності», як наукової дефініції (рис. 1).

Задля ухвалення рішень в умовах ринкової економіці формують фінансову звітність з ціллю подання цілкомитої, реальної й нейтральної інформації для користувачів щодо фінансового стану, підбиття підсумків діяльності, а також динаміку грошових засобів підприємства. Фінансовий облік підсумовує показники виробничого обліку, які акумулюються й застосовуються підприємством задля внутрішнього користування. Неминучість функціонального розшарування бухгалтерського обліку на фінансовий й виробничо-господарський у ринкових умовах тлумачиться безкомпромісними розрізненнями призначень обліку у командній та ринковій економіках (табл. 1).

Користувачами фінансової звітності виступають фізичні чи юридичні особи, що мають

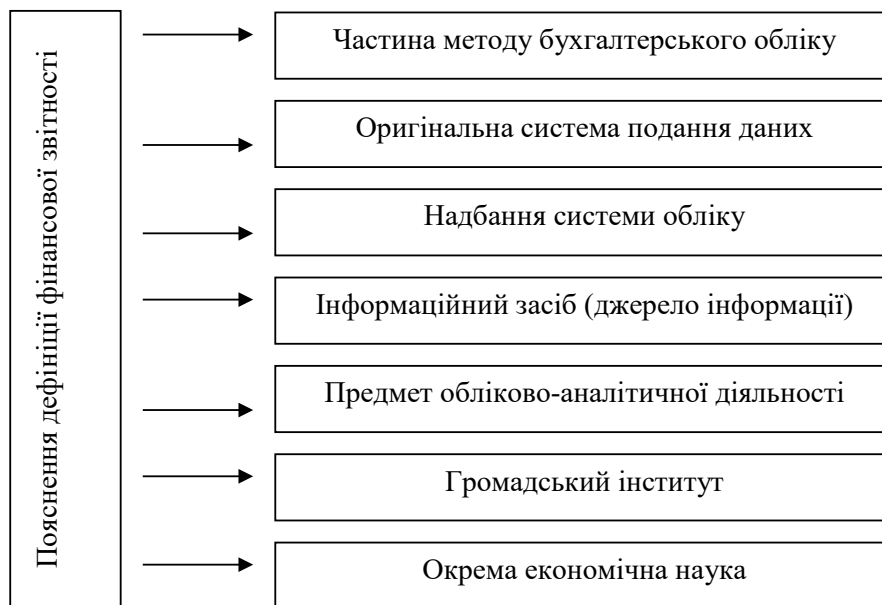

Рис. 1. Головні пояснення дефініції фінансової звітності

Джерело: складено автором на основі [1–2; 9–10]

потребу щодо інформації стосовно діяльності підприємства задля ухвалення певних настанов.

Фінансова звітність задовольняє певні інформаційні запити користувачів з:

- купівлі-продажу й розпорядження цінними паперами;
- частки у капіталі підприємства;
- оцінки потреб менеджменту;
- змоги підприємства вчасно погасити власні зобов'язання;
- покриття зобов'язань підприємства;
- обчислення розмірів дивідендів, які поступають розподіленню;
- управління діяльністю підприємства;

– інших проблем розв'язання.

Осіб, зацікавлених в інформації щодо діяльності підприємства, в умовах ринкових відносин поділимо на дві головні групи: внутрішніх й зовнішніх споживачів. Внутрішніми споживачами є менеджерський штат підприємства, кому вмінено в обов'язки ухвалювати рішення виробничо-господарського та фінансового типу. Наприклад, спираючись на звітність формується фінансовий план підприємства наступного року, ухвалюються рішення щодо ціноутворення тощо.

Окрім цього, фінансова звітність займає місце поміж підприємством й зовнішнім серед-

Таблиця 1

Порівняння запитів щодо фінансової звітності в умовах командної та ринкової економік

Критерій	Командна економіка	Ринкова економіка
1. Головна мета бухгалтерського обліку	Збирання й доопрацювання інформації для держорганів	Збирання й доопрацювання інформації задля ухвалення управлінських рішень
2. Виклики до фінансової звітності	Вимоглива уніфікація; орієнтування на показники, що показують дотримання виробничих завдань; обчислення бази оподаткування й інші відрахування в бюджет	Значущість, неупередженість, достовірність, чіткість, порівняльність, практичність
3. Споживачі фінансової інформації	Державні органи, органи статистики та податківці	Податківці, керівники підприємств, акціонери, кредиторів, покупці, постачальники, органи статистики, службовці

Джерело: складено автором на основі [2; 6–10]

овищем. Вимогою, щоб одержати додаткові фінансові ресурси за допомогою фінансових ринків, є представлення підприємством звітності для зовнішніх користувачів. несуть фінансові топ-менеджери підприємства ведуть контроль та відповідають за встановлення ефективних зв'язків між підприємствами та фінансовими ринками. Оскільки зовнішні користувачі приймають рішення базуючись на визначеній кількості показників фінансової звітності, то вказані показники мають контролюватися фінансовим менеджером. Це вважаємо за кінцевий етап процесу оцінки віддзеркалення результатів управлінських рішень щодо фінансового стану підприємства.

Поміж зовнішніх споживачів фінансової звітності виокремлюють також дві групи: споживачі, що на пряму зацікавлені в діяльності підприємства й споживачі, які побічно зацікавлені у ній.

Перша група включає:

- сьогочасних та майбутніх власників підприємства, які прагнуть з'ясувати підвищення або зниження долі власних засобів підприємства й надати оцінку ефективності використання ресурсів менеджерським персоналом підприємства;

- сьогочасних та майбутніх кредиторів, яким необхідна звітність задля оцінювання доречності видання чи пролонгації кредиту, призначення специфікації кредитування, гарантії віддавання кредитів, оцінювання довірчого ставлення до підприємства, в якості клієнта комерційного банку;

- постачальників й покупців, щодо визначення надійності ділових контактів з клієнтом;

- державу, а саме податкові органи, що здійснюють перевірку правильності подання звітних документів, обчислення сум податків, формують податкову політику;

- службовців підприємства, яким цікаві дані звітності з позиції сум їх заробітної плати й майбутніх перспектив праці в цьому підприємстві.

Друга група споживачів налічує юридичних та фізичних осіб, для яких аналізування звітності потрібне задля забезпечення інтересів першої групи споживачів, в тому числі:

- аудиторські підприємства, що займаються перевіркою показників звітності на належність законодавству й загальноновстановленим нормам обліку і звітності щодо безпеки інтересів інвесторів;

- фінансові консультанти, яким потрібна звітність задля надання ухвалень або заперечень для власних клієнтів з питань вкладання капіталу чи утримання від цього до будь-якого підприємства;

- біржа цінних паперів;

- держоргани, які виносять ухвалу щодо реєстрації підприємства, припинення його діяльності й надають оцінку щодо модифікації форм обліку й укладання звітності;

- законодавчі органи;

- юристи, для яких звітність важлива з позицій оцінки реалізації умов договорів, додержання законодавчих правил розподілу прибутку, в тому числі щодо дотримання правил пенсійного забезпечення;

- преса й інформаційні агентства, використання звітності для яких важливе для готування оглядів, оцінювання напрямів розвитку та аналіз діяльності певних підприємств, галузей, підрахунку сумарних показників фінансової діяльності;

- органи статистики, яким звітність надає інформацію для статистичних узагальнень по галузях й для зіставного аналізу та оцінювання результатів діяльності в галузевій площині;

- профспілки, яким цікавить показники фінансової інформації задля визначення власних тенденцій по відношенню до заробітної плати, а також до вимог трудових угод.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [2] виокремлюють такі якісні особливості фінансової звітності:

- дохідливість й достеменність інтерпретації;

- прозорість;

- співставність;

- своєчасність;

- рівнозначність.

Інформацію, що акумулюють у фінансових звітах, розглядають з позицій зрозумілості. Дані, спрямовані на однозначність їх тлумачення споживачами тоді, коли у споживачів наявні необхідні знання та вони є зацікавленими в сприйнятті зібраної інформації. Отже, нами згруповано цікавості найважливіших груп споживачів до того чи іншого джерела інформації і представлено в таблиці 2.

Фінансова звітність має включати тільки доречну інформацію, яка має вплив на затвердження рішень споживачами, дозволяє своєчасно надати оцінку минулим, теперішнім та майбутнім подіям, підтвердити та/або спростувати їхні оцінювання, що надані в минулому. Фінансова звітність має бути достовірною. Інформація, яка представлена фінансовою звітністю, вважається достеменною, якщо в ній відсутні помилки та перекошення, що можуть позначитися на рішеннях споживачів звітності.

Також фінансова звітність здатна передбачати можливість порівняння користувачами:

Таблиця 2

Цікавості споживачів щодо фінансової звітності

Споживачі	Цікавості	Джерела інформації
1. Менеджери підприємства	Оцінювання ефективності виробничо-господарської й фінансової діяльності; ухвалення управлінських й фінансових резолюцій	Внутрішні звіти, фінансова звітність підприємства
2. Податківці	Усі аспекти з оподаткування	Фінансова звітність, податкова звітність, дані від внутрішніх перевірок
3. Акціонери	Оцінювання відповідності прибутків ступеню ризику вкладених інвестицій; оцінювання майбутніх перспектив сплати дивідендів	Фінансова звітність
4. Кредитори	Встановлення рівня існування ресурсів задля сплати кредитів і відсотків по ним	Фінансова звітність, спеціальні довідки, примітки
5. Постачальники	Реальність існування ресурсів щодо сплати поставок	Фінансова звітність
6. Покупці	Оцінювання довготривалості діяльності підприємства	Фінансова звітність
7. Службовці	Оцінювання стійкості та рентабельності діяльності підприємства з позиції уточнення можливостей власної зайнятості, одержання фінансових та/або інших пільг та платежів від підприємства	Фінансова звітність
8. Органи статистики	Статистична інформація	Звітність фінансова й статистична

Джерело: складено автором на основі [1; 3–5; 9–10]

фінансових звітів підприємства в різних періодах; фінансових звітів будь-яких підприємств. Передуює складанню звітності представлення певної інформації за попередній період, а також надання інформації щодо облікової політики та її зміни.

Висновки. Отже, в процесі прийняття якісних управлінських рішень менеджерами підприємств водночас якісно трансформується роль та значення фінансової звітності цих підприємств. Фінансова звітність постає ключовим чинником інфраструктури ринкової економіки, прозорим важелем комунікації. Завдяки цьому менеджери на будь-яких рівнях в змозі впроваджувати стратегію та тактику розвитку підприємства, яке очолюють.

Тільки за даними фінансової звітності можливо оцінювати майновий стан, підсумки виробничо-господарської діяльності та фінансово-економічні можливості суб'єкта господарювання. Фінансова звітність дозволяє прорахувати грошові потоки на майбутнє та означати вектори його розвитку, ухвалювати ефективні управлінські рішення.

Таким чином, фінансова звітність вважається комплексною моделлю відтворення оптимізованого союзу інтересів суб'єктів ринку, що функціонує в динаміці і видозмінюється за рахунок сьогочасного впливу економічного середовища. Фінансова звітність стає також і об'єктом непорозуміння між її укладачами та споживачами та водночас механізмом їх примирення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біла Л.М. Формування системи фінансової звітності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ст. к.е.н. за спеціальністю 08.06.04 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Київ, 2005. 20 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (Редакція від 03.01.2017). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. Economic growth and environmental health: a dual interaction. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. 16(3). P. 219–228. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(3\).2018.18](https://doi.org/10.21511/ppm.16(3).2018.18)
4. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. Structural modeling of the financial support for the Ukrainian agricultural sector. *Investment management and financial innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 3. P. 199–211. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.17](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.17)

5. Dobrovolska O., Espejo J.M.R. Ukrainian organic products market: state and prospects of development. *Innovative Marketing*. 2018. Vol. 14. Issue 2. P. 16–25. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/im.14\(2\).2018.02](http://dx.doi.org/10.21511/im.14(2).2018.02)
6. Ya. Kolesnik, O. Dobrovolska, I. Malyuta, A. Petrova, S. Shulyak The investment model of fixed assets renovation in the agricultural industry: Case of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Vol. 16(4). P. 229–239. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(4\).2019.20](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(4).2019.20)
7. Dobrovolska O., Marhasova V., Momot O., Kozii N., Chyzyshyn O. Evolution and current state of money circulation in Ukraine and the world. *Estudios de Economia Aplicada*. 2021. Vol. 39(5). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5042>
8. Dobrovolska O., Barannyk L., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. Personal income tax as a tool for implementing state social policy. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. Vol. 18(2). P. 287–297. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(2\).2021.23](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(2).2021.23)
9. Добровольська О.В., Дуброва Н.П. Показники ЕБІТ та ЕБІ в аналізі фінансової звітності: методичний підхід. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52. С. 14–20.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07 лютого 2013 року № 73 (Редакція від 14.03.2017). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

REFERENCES.

1. Bila L.M. (2005) “Formation of the system of financial reporting of agricultural enterprises” (Ph.D. Thesis). *Accounting, analysis and audit*. Kyiv, 20 p.
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2017) The Law of Ukraine “Accounting and financial reporting in Ukraine”. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed 01 November 2019).
3. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. (2018) “Economic growth and environmental health: a dual interaction”. *Problems and Perspectives in Management*, vol. 16(3), pp. 219–228. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(3\).2018.18](https://doi.org/10.21511/ppm.16(3).2018.18)
4. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. (2018) “Structural modeling of the financial support for the Ukrainian agricultural sector”. *Investment management and financial innovations*, vol. 15, pp. 199–211. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.17](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.17)
5. Dobrovolska O., Espejo J.M.R. (2018) “Ukrainian organic products market: state and prospects of development”. *Innovative Marketing*, vol. 14, pp. 16–25. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/im.14\(2\).2018.02](http://dx.doi.org/10.21511/im.14(2).2018.02)
6. Ya. Kolesnik, O. Dobrovolska, I. Malyuta, A. Petrova, S. Shulyak (2019) “The investment model of fixed assets renovation in the agricultural industry: Case of Ukraine”. *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 16(4), pp. 229–239. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(4\).2019.20](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(4).2019.20)
7. Dobrovolska O., Marhasova V., Momot O., Kozii N., Chyzyshyn O. (2021) “Evolution and current state of money circulation in Ukraine and the world”. *Estudios de Economia Aplicada*, vol. 39(5). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5042>
8. Dobrovolska O., Barannyk L., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. (2021) “Personal income tax as a tool for implementing state social policy”. *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 18(2), pp. 287–297. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(2\).2021.23](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(2).2021.23)
9. Dobrovolska O., Dubrova N. (2021) “EBIT and EBI indicators in the analysis of financial statements: a methodological approach”. *Infrastrukturа rynku*, vol. 52, pp. 14–20.
10. Ministry of Finance of Ukraine (2013) Order “National Accounting Standard (Standard) 1 General Financial Reporting Requirements”. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>